

حکیم
بازخوانی یکم

www.ketab.ir

نویسنده: علی اکبر نوایی

بازخوانی یک حکم

نویسنده: علی اکبر نوایی
موضوع: ادب و فرهنگی تبلیغی حوزه علمیه خراسان
صفحه: ۱۰۰ / مجسم مقدادی
صنعت: گرافیک / مترجم: قاسم کبلی نژاد
ویرایش: دوم / مترجم: تقی حسینی معینی
ناشر: بنیاد پژوهشی اسلامستان قدس رضوی به سفارش
مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان
چاپ و صحافی: چاپخانه چار / استان آستان قدس رضوی
نوبت چاپ: چاپ اول، تابستان ۱۳۹۰
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۳-۳
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

آدرس: مشهد، ابتدای خیابان طبرسی، جنب بد پژوهش های اسلامی
استان قدس رضوی، مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان
تلف: ۰۵۱۳۲۰۰۸۲۵۵ - فکس: ۰۵۱۳۲۲۵۷۸۴۹ - گدیی: ۱۵۴ - ۹۱۳۴۱

عنوان و نام پدیدآور : بازخوانی یک حکم / نویسنده علی اکبر نوری
 مشخصات نشر : مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری : ۱۷۴ ص، ۲۱×۱۴ س.م
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۰۶-۱۱۳-۳
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه
 موضوع : شورای عالی حوزه علمیه مشهد - گزینش و انتصاب
 موضوع : شورای عالی حوزه علمیه مشهد - فعالیت‌های سیاسی
 موضوع : مجتهدان و علما - ایران - مشهد
 شناسه افزوده : بنیاد پژوهشهای اسلامی
 رده بندی کنگره : ۲۳۹۵/۴۴/۲۹۷
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۰۷۱/۵۵۸۲۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۷۰۲۵

فهرست

۱۱.....	پیش‌درآمد
۱۷.....	مقدمه

فصل اول: حکم‌شناسی

۲۲.....	اهمیت حکم
۲۵.....	مفهوم حکم
۲۶.....	احکام صادره از مقام ولایت
۲۷.....	بستر مصدق‌شناسی حاکم اسلامی
۲۹.....	نسبت حکم‌شناسی و نظام اسلامی
۳۲.....	لزوم تحویل محاربات حکم صادره از مقام ولایت

فصل دوم: پیشینه حوزه علمیه مشهد مقدس

۳۶.....	پیشینه تاریخی حوزه علمیه عتیقه عتیقه مشهد
۳۸.....	حضور سلسله سادات رضوی و نقش علمی آنها
۴۱.....	بهره‌وری عالمان از جاذبه قوی علم و معارف
۴۳.....	عالمان بلندآوازه طوس و مشهد
۴۳.....	۱. ابوحامد محمدابن محمدابن احمد الغزالی الایمنی، نافع
۴۴.....	۲. ابوجعفر محمدابن حسن الطوسی
۴۵.....	۳. خواجه نصیرالدین طوسی
۴۸.....	حوزه علمیه مشهد پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۵۰.....	روند رشد حوزه علمیه مشهد
۵۱.....	حصول نسبی رشد کیفی

برخاستن عالمانی زبده در حوزه علوم منقول و معقول اسلامی ۵۱

فصل سوم: ظرفیت‌سازی و بهره‌وری

- ظرفیت‌سازی و بهره‌وری از ظرفیت‌های موجود ۵۶
۱. تعامل با نخبگان در استفاده از ظرفیت‌ها ۵۷
۲. ارزیابی نیازهای ظرفیت‌سازی و بهره‌وری از ظرفیت موجود ۵۷
۳. تدوین و فرموله‌سازی بهره‌وری از ظرفیت‌ها ۵۸
۴. پیاده‌سازی توسعه با ابزار ظرفیت ۵۸
۵. به‌روزرسانی همه‌ظرفیت‌ها در راستای اهداف ۵۹
۶. ارزیابی توسعه ظرفیت ۵۹

فصل چهارم: ظرفیت‌های موجود

- ظرفیت‌های موجود در حوزه علمیه مشهد ۶۲
۱. علم و اندیش‌پنداری متون علمی آنان ۶۲
۲. مدارس حوزه علمیه خراسان ۶۳
۳. استادان مشغول به تدریس ۶۳
۴. طلاب یا دانش‌پژوهان ۶۴
۵. ذخایر معنوی و علمی موجود ۶۷
۶. اراده و عزم نیروهای جوان حوزه ۶۸
۷. حمایت و پشتیبانی رهبری ۶۹
- لزوم پرورش عالمان و محققان فرهیخته ۷۰
- لزوم تربیت عالمانی سیاستمدار ۷۴

فصل پنجم: نسبت حوزه علمیه و انقلاب اسلامی

- مفهوم انقلابی ماندن حوزه علمیه ۷۸
- لوازم انقلابی ماندن حوزه علمیه ۸۳

۱. دروس و متون ناظر به انقلاب اسلامی در درون حوزه‌ها ۸۴
۲. استادان بصیر، سیاسی‌اندیش، اندیشمند ۸۴
۳. لزوم مدیریتی که روح انقلابی‌گری را در حوزه حاکم نماید .. ۸۴
۴. بسترسازی برای پیاده‌کردن دین در صحنه اجتماع ۸۵
۵. تقویت بنیادهای نظری حاکمیت ۸۵
۶. مبارزه با جریان‌های مخالفت با انقلاب اسلامی ۸۶

فصل ششم: بایدهای ساختاری

۹۰. بایدهای ساختاری مدیریت حوزه علمیه ۹۰
- مدیریت به مثابه مهندسی انسانی ۹۱
- مدیریت انسانی حوزه و راهبری آن ۹۲
- کارکردی مدیریت یا مهندسی انسانی در حوزه ۹۴
- هدف کلی بخشی و احیای ۹۴
- پویایی ۹۴
- طرق ساختاری راه‌بردها در حوزه علمیه ۹۶
۱. تعیین پسماند راهبردی مبنای اهداف و انتظارات رهبری ۹۶
۲. نقشه‌ریزی اجرای چشم‌انداز ۹۷
۳. استفاده از ظرفیت‌ها - بافت درون حوزه ۹۷
۴. فعلیت‌بخشی به اهداف پس از استنجش ۹۸

فصل هفتم: ترکیب شورای عالی حوزه علمیه خراسان

- ترکیب کامل و کارآمد ۱۰۰
- کمال ترکیب مجموعه ۱۰۱
۱. آیت‌الله حاج سیدحسن مرتضوی شاهرودی ۱۰۱
۲. آیت‌الله حاج شیخ رجبعلی رضا زاده ۱۰۲
۳. آیت‌الله شیخ مهدی مروارید ۱۰۳
۴. آیت‌الله سیداحمد علم‌الهدی ۱۰۴

۵. حجت الاسلام والمسلمین سیدابراهیم رئیسی ۱۰۷
۶. حجت الاسلام والمسلمین محمدباقر فرزانه ۱۰۸
۷. حجت الاسلام والمسلمین سیدمصباح عاملی ۱۰۹
- ترکیب کارآمد ۱۱۰
- نشانه‌های کارآمدی در یک مجموعه ۱۱۱
- مشخصه‌های عناصر کارآمد ۱۱۲

فصل هشتم: مدیریت راهبردی

- مدیریت راهبردی در حوزه علمیه ۱۱۶
۱. تعیین چشم‌انداز و افق آینده ۱۱۷
۲. بتن اراده و قاطعیت در تغییر ۱۱۷
۳. استنباط از ظرفیت‌های بالفعل درون حوزه ۱۱۸
۴. به‌فراغت‌سازی استعدادها پس از سنجش ۱۲۰
۱۴. سردگی علوم دینی و رسیدن به سطحی از آن ۱۲۰
۲۴. گسری و انحراف و عدم کفایت سطح موجود ۱۲۰
۳۴. لزوم هم‌حنگی و هم‌سویی با تغییرات ۱۲۱
۵. تدوین راهبردهای زمینه‌ساز تغییر و تحول همه‌جانبه ۱۲۱
- عملکرد ضعیف، نتیجه راهبرد ضعیف ۱۲۲
۶. تنظیم اطاق فکر فعال ۱۲۲
- ویژگی‌ها و خصوصیات اطاق فکر ۱۲۳
۷. دغدغه انتقال محتوا ۱۲۴
۸. تدوین راهبرد شناخت فرهنگ‌های معارض ۱۲۶
۹. تمهیدگری برای پاسخ به نیازهای اجتماعی، حکومتی ۱۲۷
۱۰۹. لزوم آگاهی روحانیت از فلسفه سیاسی اسلام ۱۳۰
۲۹. ضرورت تبیین فلسفه سیاسی اسلام ۱۳۲
- الف. نیازهای انقلاب اسلامی به پشتوانه تفکر سیاسی ۱۳۲
- ب. تمدن‌سازی اسلامی ۱۳۳

ج. فقاہت تمدن ساز.....	۱۳۴
د. ابہام زدایی از چہرہ اسلام.....	۱۳۵
ه. تقابل باسلطہ ہای استعماری.....	۱۳۷
ی. شوکت مسلمین.....	۱۳۷
۱۰. بسترسازی برای نظریہ پردازی.....	۱۴۰
۱.۱۰. مفهوم نظریہ.....	۱۴۳
۲.۱۰. ضرورت نظریہ پردازی در دانش ہای دینی.....	۱۴۴
۳.۱۰. نقش نظریہ ہا و کاربردهای آن در دین شناسی.....	۱۴۵
۱۱. تربیت استادانی نام آور در عرصہ ہای دانشی دین.....	۱۴۶
۱۲. اخلاق مداری و تربیت اخلاقی.....	۱۴۷

اصل نهم: خاتمه

نکات پایانی.....	۱۵۴
۱. عجاہ گزیرمان.....	۱۵۴
۲. باید راحۃ را در داغ گفت.....	۱۵۶
۳. دستی بر کتاب و دستی بر سنت و پویشی در عقل.....	۱۵۷
۴. نیاز بہ حوزه های مہرکز.....	۱۵۹
۵. استعدادہای نہفتہ را باید.....	۱۶۰
۶. بہ احیای امر پیردازیم.....	۱۶۰
فریادی صدا.....	۱۶۱
غریو شادی.....	۱۶۳
حفظ هویت.....	۱۶۴
تنہای تنہا.....	۱۶۴
محکوم قساوت.....	۱۶۵
حوزہ علمیہ و پیش قراولی.....	۱۶۶
منابع و مأخذ.....	۱۶۹

پیش درآمد

حکم پرمعنا و با اهمیت رمبری به تشکیل شورای عالی حوزه علمیه خراسان، فرمان و تذکاری است بروالاتر اندیشیدن، کمال یافتن، صیورت، رفتن و شدن خود و بردن جامعه به قله های عظمت، ساختن ساختارها و پرداختن به افکار و اندیشه ها، ابلاغ و تبیین کرساز آوژه های قدسی، الهی و بنیان های سازنده دین و شریعت، زمانه را و بدایت را با قیاس دینی ساختن.

حکم صادرشده، از روحی مواج و دریایی برمی خیزد که به واقع بلندترین نردبان صعود را دارد و گسترده ترین روحی است که بیش از همگان و پیش از آنان فراتر می رود، تا زمانه و تاریخ ملتی را به اوج برساند. ملتی بسازد که با انگیزه و میل و رغبتی شورانگیز، دل به رخدادها و زخمه ها بسپارد و ره بسپرد و در فراسوی افق روشنایی، سیری به تمام داشته باشد و بر

مسند علم، الگووارگی و اسوه‌گی بنشینند. تمدنی حیرت‌انگیز بر انگاره تفکر دینی بسازد. روح حکیم، روحی پرهیمنه و بشکوه است. او می‌خواهد امور جاری را با اختلاط و امتزاج موج‌هایی نو به تکاپو و پوییش وادارد. خیزاب‌ها برانگیزد و رودها و موج‌ها برآورد و حرکت، حماسه، شور، هیجان و شدن بیافریند.

ا را با توقف و سازش نسبتی نیست، چه آن‌که ماندن در وضعیت و توقف مولانی در آن، با توجه به حرکت مدامی که دشمن سوگندخورده ما دمام در حال رفتن و پیراست، نتیجه‌ای جز انفعال، تسلیم و زبونی ندارد. این از طرفی و از طرف دیگر نیازهای رو به تزاید و نوشونده و نوپیدای زمانه، پاسخ‌هایی هم به مع خرد می‌طلبد، حکومت اسلامی برای تبدیل‌شدنش به شاخصی قوی و مستند، نیاز به طرح، نظریه و تعیین لایه‌ها و سطوحی از فکر و خرد دارد و نیز از طرف دیگر، استغناء کمال ذاتی اندیشه اسلامی و قابلیت استخراج گوه‌رها و گنجان‌های جدید دارد. باید لایه‌های پنهان و نهفته در اندیشه اسلامی، استخراج گردند و به استنتاج درآیند. تا مدعایمان که همان رشد و تمدن‌سازی نوین اسلامی است حاصل آید.

این فرآیند، جز به جاری ساختن چشمه‌ای روشن، استخراج لایه‌های پنهان، بازسازی شریان‌ها، صافی‌بخشیدن به آب روند، در حویبار شریعت و نجات‌دادن باورها از ناخالصی‌ها و زلال‌بخشی به آن‌ها مشاب و پیام دل‌آن رهبر نستوه، مجتهد حکیم، آن فقیه وارسته، خبیر و بصیر و دو بدش زمانه ما، آن است که ای شعله‌های هدایت، ای مشعل‌داران تاریخ، ای دران‌شان حماسه‌های جاوید، یخ‌های افسردگی و ماندن را به ذوب‌شدن و جریان وادارید. ناشکیبا، بی‌قرار، در پی آفریدن حماسه همچون رودی خروشان بروید و بیوید. با جرأتی تمام و شوری پرنمود به بردن جامعه‌تان به قله‌ها

بیندیشید. زمان ساکت را، مکان بی تحرک را از سکون و خمودی برهانید. به اوج بیندیشید و به بالای قله نور نگاهتان را خیره کنید و بی قرار بروید و ببرید به آن قله عظیم و پر بهجت و انبساط. و همین روح جاری در حکم است که خود، مشعلی از نور و امید را می تاباند.

صدایی است رسا که ای سرچشمه های عزت و غرور، ای تابش های زین و نغمه های همیشه در ترنم، ای قوم رسالت مدار، ای طایفه پوینده راه رسول کرامت، ای گسترانندگان علوم و دانش های صادق آل البیت علیهم السلام برخیزید، پویند، بگازید، بگویند و بسازید و بپرورید و برآورید نظریه ها را، پاسخ بگویند به نیاز ای اجتماعات، و حکومت روییده بر ویرانه های ظلم و ستم که در سبوم آسمان دای نبوی و علوی ره می پوید را و شکوه و کرامت و فقاقت و میراث های فاخر آن. پاس بدارید، و در مسند تبیین روشنگرانه بنشینند، به شبهاتی که از بان خناسان دیوسیرت برمی آید و دل های ضعیف و اندیشه های شکل ناگرفته را با خست پلیدشان شکل می دهد، پاسخ دهید و ایتم آل محمد را و باورمندان به رسالت محمدی را و دل دادگان به تابش های وحی را از اشتباه و گمان مطامع باور کایشه ها برهانید. معرفت را نورافروزی کنید، توانایی اندیشیدن را هدیه دهید، آهنگ نوی از عشق به خدا و یگانگی با او و اتصال با او را بنوازید و... و انجمن که طلیعه دولت کریمه در شما آغازیده و شب پرستان و خناسان را از هر سر دیوار وحشتی عمیق و دلهره ای آزار دهنده نموده است، به سوی نهایت بروید و این میراث فاخر بازمانده از امام شهیدان، خمینی کبیر رحمته الله علیه و شهیدان راه و دشمن را به صاحب اصلی آن مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه تقدیم و نثار نمایید. بستر را فراهم آورید تا آن مصلح کل، موعود ادیان الهی و بقیه الله الاعظم رخ نماید و با ظهورش فرج همه عقده ها، دردها، شدن ها، حاصل گردد.

با چنین روی آورد گرانمایه و عظیمی است که بازخوانی حکم رهبری حکیم و فرزانه به شورای عالی حوزه علمیه مشهد که دغدغه‌مندان و همه‌سונگرانه و جامع، با انتظارات و دل‌خواسته‌هایی روشن صادر گردیده را وظیفتی بزرگ دانستم و چشم‌پستن بر آن را روان‌دانستم و آن را به رشته نوشتاری تحلیلی، نهادم.

در این رویه گرانسنگ که رهبری فرزانه ارائه فرمودند، مصداق بارز سخن مومنی متقیان را در چهره مصمم و قاطع آن رهبر و پیشوا نگریستم و آن را به خوبی دریافتم که فرمود: «قَدْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلَّهِ فِي أَرْفَعِ الْأُمُورِ مِنْ إِضْدارِ كُلِّ وَارِدٍ عَلَيْهِ وَتَضَرُّدِ دَلِّ قَزَعٍ إِلَى أَضْلِهِ مُضْبَاحُ ظُلُمَاتٍ كَشَّافُ عَشَوَاتٍ مُفْتَاخُ مُبْهِمَاتٍ دَفَاعُ مَعْضَاتٍ دَرِ بِلِ قَلَوَاتٍ» (نهج‌البلاغه، خطبه ۸۷)؛ جان خویش را در والاترین و شایسته‌ترین امور گذاشته است. از صادرکردن هر چه بر او وارد شده و شود و در بازگرداندن هر نفس به اصل خویش، او چراغ تاریکی‌ها، روشنی‌بخش و گشاینده تیرگی‌ها و هیچ‌های خطر، برطرف‌کننده دشواری‌ها و راهنمای گمراهان در بیابان‌های قنرسرایی است.

دولتش پایدار و رهروانش بی‌شمار باد.

علی اکبر نوایی

مقدمه

در تاریخ ۱۳۰۴/۱۲/۱۸ از سوی مقام معظم رهبری، به عنوان «حاکم اسلامی» جامعه ما، حکم صادر گردید که طی آن، شورای عالی حوزه علمیه مشهد و دبیر و مدیر اجرایی حوزه علمیه، به احراز مسؤولیت‌هایی مفتخر گردیدند. به موجب این حکم، تکالیفی عمده، مهم، سرنوشت‌ساز، تحول‌بخش و بایسته متوجه آنان گردید.

در این نوشتار، در صدد هستیم که حکم صادره را مورد بازخوانی، تفسیر و بازنمایی قرار دهیم. اهمیت حکم فوق‌الذکر، اهمیت شورای عالی حوزه، پیشینه غرورآفرین حوزه علمیه مشهد، رشد کمی و کیفی حوزه علمیه مشهد، شخصیت‌های وارسته‌ای که حکم متوجه آنان شده، تکالیفی که به عهده آن‌ها قرار گرفته، انتظاراتی که از سوی مقام معظم رهبری مورد توجه قرار گرفته، ظرفیت عظیم پاسخگویی به انتظارات رهبری، مکانیسم مدیریت روی آورد این حکم بسیار مهم، مسأله تغییر، تحول و تربیت نظریه‌پردازان در ساحت علوم و دانش‌های اسلامی، عبور از وضعیت کنونی حوزه به وضعیت

مطلوب، پاسخ به نیازهای اجتماعی، حکومتی، بالنده سازی و فربه سازی دانش های ملهم از دین و... را که در متن حکم مقام معظم رهبری مورد توجه قرار گرفته، و بسیاری از موارد و مسائل دیگر را، مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم.

ابتدا، به عنوان مدخلی بر کلیت این نوشتار، حکم مقام معظم رهبری را مناسبتی نماییم.

باسمه تعالی

حوزه علمیه مشهد مقدس، یکی از کهن ترین و پربارترین مراکز علمی تشیع و مهد پرورش بزرگان نام آور در دانش های عقلی، نقلی اسلامی، در طول چندین قرن است. معارف بارگاه منور رضوی علیه آلف التحیه، مایه جذب علمای برجسته ای در این حوزه علمی نیز به این دیار علم و معنویت شده و در دوره های گوناگون به سراسر ایران، ارزشمند آن افزوده است.

اکنون این حوزه، با رقیب علمی و تاریخی و سیاسی کم نظیر، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، عرصه علمی و کیفی در خور توجهی یافته و ظرفیت شایانی برای پرورش علما و محققان استوار در رشته های گوناگون پدید آورده است.

شکوفایی این ظرفیت، بی مانند مدیریت جامع و پویا است، بدین لحاظ حضرات آیات و حجج اسلام، آقایان سید محمد مرتضوی، حاج شیخ رجبعلی رضا زاده، حاج شیخ مهدی مروارید، نماینده این جانب در استان، تولیت آستان قدس رضوی، حاج شیخ محمد باقر فرزانه و حاج سید مصباح، مدیریت، عضویت شورای عالی حوزه و جناب آقای فرزانه را به دبیری این شورا و جناب آقای علی را به مدیریت حوزه منصوب می کنم. انتظار می رود که این ترکیب برآمد و کامل با برنامه ریزی زمان دار بتواند زمینه بالندگی و ظهور ده ها نظریه پرداز در عرصه های مورد نیاز جامعه اسلامی، از جمله فقه و کلام و تفسیر و حدیث و صدای روشنگر و نویسنده و سخنران و قاضی و دیگر متصدیان شؤون علمی و اجتماعی اسلام را فراهم سازد. لازم می دانم از زحمات و خدمات ارزشمند فقید سعید مرحوم آیت الله العظمی و المسلمین آقای طبسی رضوان الله علیه در این مسؤولیت مهم یاد کرده و علو درجات ایشان را از خداوند متعال مسألت نمایم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

سید علی خامنه ای

۱۸ اسفندماه ۱۳۹۴